

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ગુજરાતની વડી અદાલત, અમદાવાદમાં

ફોજદારી અપીલ ક્રમાંક ૨૩૦/ ૨૦૦૦

મંજૂરી અને હસ્તાક્ષર માટે:

માનનીય શ્રી ન્યાયાધીશ કે.જે. ઠાકર

=====

- ૧ શું સ્થાનિક અખબારોના પત્રકારોને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?
- ૨ પત્રકારને મોકલવામાં આવે કે નહીં?
- ૩ શું ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?
- ૪ શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ પણ આદેશ અંગે કાયદાના નોંધપાત્ર પ્રશ્નનો સમાવેશ થાય છે?
- ૫ શું આને સિવિલ જજને પરિપત્રિત કરવાનો રહેશે?

=====

ગુજરાત રાજ્ય....અપીલકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

બચુભાઈ મોહનભાઈ ભાટિયા....પ્રતિપક્ષી(ઓ)/પ્રતિવાદી(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

સુશ્રી મોનાલી ભટ્ટ અપીલકર્તા(ઓ) માટે એપીપી નં. ૧

શ્રી મુરુગેન કે. પુરોહિત, એડવોકેટ, શ્રી નીરદ બુચ, અધિવક્તાની મદદથી,
પ્રતિવાદી(ઓ)/ઉત્તરદાતા(ઓ) ક્રમાંક ૧ માટે

=====

કોરમ: માનનીય શ્રી ન્યાયમૂર્તિ કે.જે. ઠાકર

તારીખ : ૦૯/૦૩/૨૦૧૫

મૌખિક ચુકાદો

૧. ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ ની કલમ ૩૭૮ હેઠળની વર્તમાન અપીલ,
તા. ૫.૨.૨૦૦૦ ના રોજ માનનીય વિશેષ ન્યાયાધીશ, વડોદરા દ્વારા વિશેષ
કેસ નં. ૭/૧૯૮૮ માં પસાર કરાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા અને આદેશ

સામે દાયર કરવામાં આવી છે, જેમાં માનનીય નીચલી અદાલતે મૂળ આરોપી – અત્રે પ્રતિવાદીને, ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૬૧ તથા ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૫(૧) અને ૫(૨) હેઠળ દંડનીય અપરાધોના આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો.

૨. ફરિયાદ પક્ષની સંક્ષિપ્ત હકીકતો એવી છે કે ફરિયાદી કતરવંત, છોટા-ઉદેપુર, જી. વડોદરા ખાતે રહે છે અને ખેતીકામ કરે છે તથા ઓરસંગ નદીની નજીકની જમીનમાં તરબૂચની ખેતી પણ કરે છે. ઉક્ત જમીનનો હરાજો થવાનો હતો અને ત્યારબાદ જરૂરી ચૂકવણી કરવામાં આવતાં, ઉક્ત જમીન ફરિયાદીને ફાળવવામાં આવી. સને ૧૯૮૬થી સંબંધિત મામલતદારે જમીનની હરાજી કરવાનું બંધ કરી દીધું હતું, તેથી કોઈને પણ તરબૂચ ઉગાડવાની કાનૂની મંજૂરી આપવામાં આવી નહોતી. તેમ છતાં, ઘણા લોકોએ ઉક્ત જમીનમાં તરબૂચ ઉગાડ્યા હતા અને તેથી મામલતદારે તેમની સામે કાર્યવાહી હાથ ધરી હતી તથા તલાટી-કમ-મંત્રી – વર્તમાન આરોપીને તપાસ કરી અહેવાલ આપવા આદેશ કર્યો હતો. તેથી, ફરિયાદી અનુસાર, એફઆઈઆર કરતાં આશરે આઠ દિવસ પૂર્વે, ઉક્ત કાર્યવાહી કારણે તે પોતાના ઘરે આરોપીને મળ્યો હતો, જ્યાં આરોપીએ ફરિયાદી સામે કોઈ કાર્યવાહી ન કરવા બદલ રૂ. ૩૦૦/-ની માંગણી કરી હતી, એમ આરોપ છે. ૧૯.૧.૧૯૮૬ના રોજ ફરીથી ફરિયાદી તેને મળવા આરોપીના ઘરે ગયો હતો, પરંતુ તે હાજર ન હોવાથી, ૨૦.૧.૧૯૮૬ના રોજ જ્યારે ફરિયાદી આરોપીને

મળવા જતો હતો, ત્યારે તેની બસ સ્ટેન્ડ પર જ મુલાકાત થઈ. ફરિયાદીએ કહ્યું કે તેની પાસે પૈસાની વ્યવસ્થા થઈ શકતી નથી. આરોપીએ કથિત રીતે જણાવ્યું કે તે બીજા દિવસે રકમનો અડધો ભાગ આપશે અને બાકી બે દિવસ પછી આપશે. આરોપીએ તેને રૂ. ૧૧.૧૮૮૬ના રોજ સવારે ૧૦.૦૦ વાગ્યા સુધીમાં રૂ. ૧૫૦/- આપી દેવા કહ્યું, નહીં તો કાર્યવાહી માટેના કાગળો રજૂ કરી દેવામાં આવશે. ફરિયાદી ભ્રષ્ટાચારની રકમ આપવી ઇચ્છતો ન હોવાથી, રૂ. ૧૧.૧૮૮૬ના રોજ ફરિયાદી ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ બ્યુરો, વડોદરા કચેરીએ ગયો અને ફરિયાદ નોંધાવી. ત્યારબાદ પંચોને બોલાવવામાં આવ્યા અને ઉક્ત પંચોને ફરિયાદી સાથે ઓળખાણ કરાવવામાં આવી. પોલીસ કોન્સ્ટેબલ શ્રી જાડેજાએ એન્થ્રાસિન પાઉડરનો ઉપચાર તથા અલ્ટ્રા વાયોલેટ દીવાની કામગીરી યોગ્ય રીતે સમજાવી. ત્યારબાદ જરૂરી પ્રક્રિયા અનુસર્યા બાદ, દરોડા પક્ષે છટકું ગોઠવ્યું અને છટકું સફળ થતાં વિગતવાર પંચનામું તૈયાર કરવામાં આવ્યું. ચલણી નોટોના નંબર પંચનામાના પ્રથમ ભાગ સાથે સરખાવવામાં આવ્યા. આ નોટો પર પંચોએ સહી કરી. વિગતવાર પંચનામા પર હાજર રહેલા પંચો તેમજ તપાસ અધિકારીએ પણ સહી કરી. ચલણી નોટો જપ્ત કરવામાં આવી. સાક્ષીઓનાં નિવેદનો નોંધવામાં આવ્યા. ત્યારબાદ ગુનો નોંધવામાં આવ્યો અને તપાસ દરમિયાન પ્રતિવાદીની ધરપકડ કરવામાં આવી અને અંતે તેના વિરુદ્ધ આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું, જે સ્પેશ્યલ કેસ નં. ૭ of ૧૯૮૮ તરીકે નોંધાયું. પ્રતિવાદી સામે ટ્રાયલ શરૂ કરવામાં આવ્યો.

૩. વર્તમાન આરોપી વિરુદ્ધનો કેસ સાબિત કરવા માટે ફરિયાદ પક્ષે સાક્ષીઓની તપાસ કરી છે અને દસ્તાવેજ પુરાવા પણ રજૂ કર્યા છે.

૪. અદાલતી કાર્યવાહી પૂર્ણ થયા બાદ, દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા ની કલમ ૩૧૩ હેઠળ આરોપીની નિવેદન નોંધ્યા પછી, તથા ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષની દલીલો સાંભળ્યા બાદ, માનનીય નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે પ.ર.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા પ્રતિવાદીને તેના વિરુદ્ધ મુકાયેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો.

૫. નીચલી અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલ ઉપરોક્ત ચુકાદો અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ થઈને, અપીલકર્તા રાજ્યએ વર્તમાન અપીલ દાખલ કરી છે.

૬. વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે દલીલ કરી હતી કે નીચલી અદાલતનો ચુકાદો અને આદેશ કાયદાની જોગવાઈઓની વિરુદ્ધ છે; નીચલી અદાલતે ફરિયાદ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પુરાવાનું યોગ્ય રીતે મૂલવણ કર્યું નથી અને કાયદાની જોગવાઈઓને જોતા જ એ સ્થાપિત થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે વર્તમાન પ્રતિવાદી સામેના આક્ષેપિત આરોપોના તમામ આવશ્યક તત્વો સાબિત કર્યા છે. વિદ્વાન

એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટે સર્વોચ્ચ અદાલતના ગુજરાત રાજ્ય વિ. કલુસિંહ રાઠેવર ના કેસમાં, ૨૦૧૪(૩) જી.એલ.એચ. ૭૬ માં નોંધાયેલા, નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે અને આ અદાલતને નીચલી અદાલતનો ચુકાદો ઉલટાવવા વિનંતી કરી છે. તેમણે આરોપી દ્વારા કરાયેલ માંગ અને ફરિયાદીના પુરાવા પર પણ આધાર રાખ્યો છે, જેમાં આરોપીએ પોતાને વધુ રકમ ચૂકવવાની બાબતમાં વિશેષરૂપે નિવેદન કર્યું હતું. તેમણે તપાસ અધિકારીની સાક્ષી પર પણ આધાર રાખ્યો છે અને રજૂઆત કરી છે કે ફરિયાદ પક્ષના સાક્ષીઓ પરિચિત હતા અથવા સ્વતંત્ર સાક્ષીઓ ન હતા એવું કહી શકાય નહીં. તત્કાલીન ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમની કલમ ૩ હેઠળ આવશ્યક ત્રણે તત્વો સંતોષાય છે, અને તેથી જે ચુકાદામાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે સાક્ષીઓ (૧) સ્વતંત્ર નહોતા; (૨) પુરાવામાં અસંગતતાઓ છે; અને (૩) કોઈ જમી અથવા સ્વીકાર થયો ન હતો, તે આરોપી દ્વારા અપનાવેલી અસ્વીકારની થિયરીને ખોટી ઠરાવે છે. શીખેલી એ.પી.પી.એ મૌખિક તેમજ સમગ્ર દસ્તાવેજી પુરાવા દ્વારા પણ આ અદાલતનું ધ્યાન દોર્યું છે અને રજૂઆત કરી છે કે વર્તમાન અપીલ મંજૂર થવા યોગ્ય છે.

૭. તેના વિપરીત, પ્રતિવાદી તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી મુરુગેન કે. પુરોહિતને શ્રી નિરાદ બુચ, વિદ્વાન વકીલ એ સહાય કરી, તેમણે રજૂઆત કરી છે કે પ્રતિવાદીએ ક્યારેય આ રકમની માંગણી કરી નથી. તથ્ય અંગેનો નિષ્કર્ષ દોષિત ઠરાવી શકાય તેમ નથી. શ્રી પુરોહિતના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિવાદીને હાલના

મામલે ખોટી રીતે સંડોવવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન અધિવક્તા શ્રી પુરોહિતે આ અદાલતને સમગ્ર પુરાવામાંથી પસાર કરી રજૂઆત કરી છે કે પ્રાથમિક માહિતી અહેવાલ વિલંબિત રીતે દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો અને મંજૂરી પણ વિલંબિત રીતે આપવામાં આવી હતી. વિદ્વાન અધિવક્તા શ્રી પુરોહિતે સર્વોચ્ચ અદાલતના રાજ્ય પંજાબ વિ. મદન મોહન લાલ વર્મા, અહેવાલિત (૨૦૧૩) ૧૪ એસસીસી ૧૫૩, તથા હરી દેવ શર્મા વિ. રાજ્ય (દિલ્હી વહીવટ), અહેવાલિત એઆઈઆર ૧૯૭૬ એસસી ૧૪૮૯, ના નિર્ણય પર આધાર રાખી રજૂઆત કરી છે કે હાલની અપીલ રદ કરવામાં આવવા યોગ્ય છે.

૮. નીચલી અદાલત દ્વારા અપાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત દ્વારા અપીલની સુનાવણીને નિયંત્રિત અને નિયમિત કરનારા સિદ્ધાંતો સર્વોચ્ચ અદાલતે અનેક નિર્ણયો દ્વારા અત્યંત સંક્ષિપ્ત રીતે સમજાવ્યા છે. “એમ.એસ. નારાયણ મેનન @ મણી વિ. રાજ્ય કેરળ અને અન્ય”, (૨૦૦૬) ૬ એસ.સી.સી. ૩૯, ના કેસમાં સર્વોચ્ચ અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં વડી અદાલતની સત્તાઓનું વર્ણન કર્યું છે. આ નિર્ણયના પરા પજમાં, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૫૪. કોઈપણ સ્થિતિમાં, જો વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા વિરુદ્ધની અપીલ તરીકે અપીલ ગ્રાહ્ય લીધી હોય, તો હકીકતમાં તે

પુનરીક્ષણ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી રહી હતી. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલ અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે પણ, વડી અદાલતે કાયદાના સુસ્થાપિત સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખવાના હતા કે જ્યાં બે અભિપ્રાયો શક્ય હોય, ત્યાં અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા નિર્દોષ છૂટકારાના તારણમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ.

૯. વધુમાં, “ચન્દ્રપ્પા વિ. રાજ્ય કર્ણાટક”ના મામલે, જે (૨૦૦૭) ૪ એસ.સી.સી. ૪૧૫ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે નીચેના સિદ્ધાંતો નિર્ધારિત કર્યા હતા;

૪૨. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી, અમારા સુવિચારિત દષ્ટિકોણે, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલનો વિચાર કરતી વખતે અપીલ અદાલતની સત્તાઓ અંગેના નીચેના સામાન્ય સિદ્ધાંતો પ્રગટ થાય છે;

[૧] અપીલ અદાલતને નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ જે પુરાવા પર આધારિત છે તે પુરાવાનું પુનર્વિશ્લેષણ, પુનર્મૂલવર્ણી અને પુનર્વિચાર કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા છે.

[૨] ફોજદારી પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ આવી સત્તાના ઉપયોગ પર કોઈ મર્યાદા, પ્રતિબંધ કે શરત મૂકતી નથી અને અપીલ અદાલત તેના સમક્ષ રહેલા પુરાવાના આધારે, તથ્ય અને કાયદા બંનેના પ્રશ્નો પર, પોતાનો સ્વતંત્ર નિષ્કર્ષ પર પહોંચી શકે છે.

[૩] “પર્યાપ્ત અને અનિવાર્ય કારણો”, “સારા અને પૂરતા આધાર”, “ખૂબ જ મજબૂત પરિસ્થિતિઓ”, “તર્કવિરુદ્ધ નિષ્કર્ષો”, “સ્પષ્ટ ભૂલો” વગેરે જેવા વિવિધ શબ્દપ્રયોગોનો ઉદ્દેશ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામેની અપીલમાં અપીલ અદાલતની વ્યાપક સત્તાઓને સીમિત કરવાનો નથી. આવા શબ્દપ્રયોગો “ભાષાની અલંકારિકતા”ના સ્વરૂપના વધુ છે, જે અપીલ અદાલતની નિર્દોષ છૂટકારામાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અનિચ્છાને ભારપૂર્વક દર્શાવે છે, ન કે પુરાવાની સમીક્ષા કરી પોતાનો નિષ્કર્ષ પર પહોંચવાની અદાલતની સત્તાને ઘટાડે છે.

[૪] તેમ છતાં, અપીલ અદાલતે ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે નિર્દોષ છૂટકારાના કિસ્સામાં આરોપીના પક્ષમાં ઢિગુણો અનુમાન કાર્યરત રહે છે. પ્રથમ, ફોજદારી ન્યાયશાસ્ત્રના મૂળભૂત સિદ્ધાંત અનુસાર, કે કાયદાની સક્ષમ અદાલત દ્વારા દોષિત સાબિત ન થાય ત્યાં સુધી દરેક વ્યક્તિ નિર્દોષ માનવામાં આવશે, તેને નિર્દોષતાનું અનુમાન ઉપલબ્ધ છે. દ્વિતીય, આરોપીએ પોતાનો નિર્દોષ છૂટકારો પ્રાપ્ત કર્યો

હોવાથી, તેની નિર્દોષતાનું અનુમાન નીચલી અદાલત દ્વારા વધુ મજબૂત, પુનઃપુષ્ટ અને સઘન બને છે.

[૫] જો રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે ચુકિતસંગત નિષ્કર્ષ શક્ય હોય, તો અપીલ અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ નહીં.

૧૦. આમ, એ સ્થિર સિદ્ધાંત છે કે અપીલી અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરતી વખતે, રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે બે વાજબી દૃષ્ટિકોણો / નિષ્કર્ષો શક્ય હોય તો પણ, અપીલી અદાલતે નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલ નિર્દોષ છૂટકારાના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરવો ન જોઈએ.

૧૧. “સ્ટેટ ઓફ ગોવા વિ. સંજય ઠાકરાન અને અન્ય”ના કેસમાં પણ, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૭) ૩ એસ.સી.સી. ૭૫માં પ્રકાશિત થયો છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે આવા કેસોમાં વડી અદાલતની સત્તાઓને પુનરાવર્તિત કરી છે. ઉક્ત નિર્ણયના ફક્ત ૧૬માં, અદાલતે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું છે;

૧૬. ઉપરોક્ત નિર્ણયો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે અપીલમાં અધિકારનો ઉપયોગ કરતી વખતે અપીલ

અદાલત સામાન્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશમાં હસ્તક્ષેપ નહીં કરે, સિવાય કે નીચલી અદાલતનો અભિગમ કોઈ સ્પષ્ટ ગેરકાયદેસરતાથી દૂષિત થયેલો હોય અને પહોંચવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ કોઈ પણ વાજબી વ્યક્તિ દ્વારા પણ પહોંચવામાં ન આવી શકે; અને તેથી, એ નિર્ણયને તર્કવિરુદ્ધ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે. માત્ર એટલા કારણે કે બે દૃષ્ટિકોણ શક્ય છે, અપીલ અદાલત તે દૃષ્ટિકોણ અપનાવશે નહીં, જેના કારણે નીચલી અદાલત દ્વારા આપેલ ચુકાદો ઉથલાવી જાય. તેમ છતાં, જો અપીલ અદાલતનું આ મંતવ્ય હોય કે નીચલી અદાલત દ્વારા પહોંચવામાં આવેલ નિષ્કર્ષ તર્કવિરુદ્ધ છે અને અદાલતે કાયદાની સ્પષ્ટ ભૂલ કરી છે તથા રેકૉર્ડ મહત્વપૂર્ણ સાક્ષ્યની અવગણના કરી છે, તો અપીલ અદાલતને સાક્ષ્યની પુનર્મૂલવણી કરવાની શક્તિ છે. આવી પરિસ્થિતિમાં, રેકૉર્ડ પર મૂકાયેલ સામગ્રીના આધારે ન્યાયસંગત નિર્ણય પર પહોંચવા માટે અપીલ અદાલત પર એ ફરજ નાંખવામાં આવે છે કે, તે સાક્ષ્યની પુનર્મૂલવણી કરે અને આ બાબતની તપાસ કરે કે શું કોઈ આરોપી તેના પર આરોપિત અપરાધના આચરણ સાથે સંકળાયેલો છે કે નહીં.

૧૨. સમાન સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે “ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય વિ. રામવીર સિંહ અને અન્ય” ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.૬બલ્યુ. ૫૫૫૩ અને “ગિરજા

પ્રસાદ (મૃત) દ્વારા વારસદાર વિ. મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય” ૨૦૦૭ એ.આઈ.આર. એસ.સી.ડબલ્યુ. ૫૫૮૯ ના કેસોમાં પ્રતિપાદિત કર્યો છે. આથી, નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે આ અદાલત જે અધિકારોનો ઉપયોગ કરી શકે છે, તે સુસ્પષ્ટ રીતે સ્થિર થયેલા છે.

૧૩. “લૂના રામ વિ. ભૂપત સિંહ અને અન્ય” ના કેસમાં, જેનો અહેવાલ (૨૦૦૯) એસસીસી ૭૪૯ માં છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત ૧૦ અને ૧૧ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

“૧૦. વડી અદાલતે નોંધ્યું છે કે ફરિયાદ પક્ષની આવૃત્તિ સ્પષ્ટ રીતે વિશ્વસનીય નહોતી. કહેવાતા કેટલાંક પ્રત્યક્ષદર્શી સાક્ષીઓએ જણાવ્યું હતું કે મૃતકના પગનો ઘૂંટો એક આરોપીએ મચકાવ્યો હોવાથી તેનું મૃત્યુ થયું. અન્યોએ કહ્યું કે તેનું ગળું દબાવીને હત્યા કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદ પક્ષનો કેસ એવો હતો કે ઈજાગ્રસ્ત સાક્ષીઓને બસમાંથી બહાર ફેંકી દેવામાં આવ્યા હતા. મરણોત્તર પરીક્ષણ કરનાર અને સાક્ષીઓની તપાસ કરનાર ડૉક્ટરે સ્પષ્ટપણે જણાવ્યું હતું કે બસ ચાલતી હાલતમાં હોય ત્યારે કોઈ વ્યક્તિને બસની બહાર ફેંકી દેવી શક્ય નથી.

૧૧. નિર્દોષ છૂટકારાના ચુકાદા સામેની અપીલના પરિમાણોને ધ્યાનમાં રાખતાં, અમે આ અપીલમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે ઈચ્છુક નથી. વડી અદાલતનો અભિગમ તર્કવિરુદ્ધ ગણાવી શકાય એવો નથી અને પુરાવાના આધારે સંભવિત અભિગમ છે.”

૧૪. સર્વોચ્ચ અદાલતના તાજેતરના નિર્ણયમાં પણ, “મૂક્કીયાહ અને અન્ય વિ. રાજ્ય, પ્રતિનિધિત્વ ઈન્સ્પેક્ટર ઓફ પોલીસ, તમિલનાડુ”, જે એ.આઈ.આર. ૨૦૧૩ એસ.સી. ૩૨૧ માં અહેવાલિત છે, સર્વોચ્ચ અદાલતે ફક્ત ૪ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે:

૪. એ બાબતે કોઈ વિવાદ નથી કે નીચલી અદાલતે, ફરિયાદ પક્ષ અને બચાવ પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા મૌખિક તથા દસ્તાવેજી પુરાવાની મૂલવણી કરીને, આરોપીઓ સામે મૂકાયેલા આક્ષેપો બાબતે તેમને નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો હતો. રાજ્ય દ્વારા દાખલ કરાયેલી અપીલમાં, વડી અદાલતે, પડકારાયેલ આદેશ દ્વારા, ઉપરોક્ત નિર્ણયને પલટાવી દીધો અને આરોપીઓને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૨ ને કલમ ૩૪ સાથે વાંચતાં દોષિત ઠરાવ્યા તથા આજીવન કઠોર કેદની સજા ફટકારી. અપીલકર્તાઓના વકીલે ભારપૂર્વક દલીલ કરી કે વડી અદાલતે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશને દોષસિદ્ધિમાં પરિવર્તિત કરીને

પોતાની અધિકારક્ષેત્રની મર્યાદા ઓળંગી છે, તેથી ચાલો આપણે નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સામે દાખલ કરાયેલી અપીલમાં વડી અદાલતના વ્યાપ અને અધિકારનું વિશ્લેષણ કરીએ. આ અદાલતે અનેક ચુકાદાઓમાં વારંવાર સ્પષ્ટ કર્યું છે કે પ્રથમ અપીલીય અદાલત તરીકે વડી અદાલત, નિર્દોષ છૂટકારાની સામેની અપીલની સુનાવણી કરતી વખતે પણ, સમગ્ર પુરાવાનું પરીક્ષણ કરવા અને જરૂર પડે તો તેની પુનર્મૂલવણી કરવા અધિકૃત તો હતી જ, તેમજ તે કરવા બાધ્ય પણ હતી; જોકે તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો પ્રશ્ન આવે ત્યારે, માત્ર એટલા માટે નહીં કે વડી અદાલત એક વધુ શક્ય કે ભિન્ન દષ્ટિકોણ લઈ શકે, પરંતુ રેકૉર્ડ પરના પુરાવાના આધારે આરોપીઓની દોષિતતા અંગે સંપૂર્ણ નિશ્ચિતતા પ્રાપ્ત થાય ત્યારે જ હસ્તક્ષેપ કરવો જોઈએ. ઉપરોક્ત સિવાય, અપીલના વિચારણાના વ્યાપ અને ઊંડાણના પ્રશ્ન અંગે, અપીલ દોષસિદ્ધિ સામે હોય કે નિર્દોષ છૂટકારા સામે, તેના નિવારણમાં કોઈ ભેદભાવ કે અભિગમમાં તફાવત કલ્પાયેલો નથી. [વિડ મ્પ્રદેશ ઑફ રાજસ્થાન વિ. સોહન લાલ અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૫ એસ.સી.સી. ૫૭૩]

૧૫. એ પણ સુસ્થાપિત કાનૂની સિદ્ધાંત છે કે નિર્દોષ છૂટકારાના અપીલોમાં, અપીલી અદાલતને નીચેની અદાલત દ્વારા આપેલ કારણો ન્યાયસંગત અને

યોગ્ય જણાય ત્યારે ચુકાદાને ફરીથી લખવાની કે તાજી તર્કસરણીઓ આપવાની આવશ્યકતા રહેતી નથી. આવો સિદ્ધાંત સર્વોચ્ચ અદાલતે “કર્ણાટક રાજ્ય વિ. હેમારેડ્ડી”, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૧, એસ.સી. ૧૪૧૭, ના મામલે નીચે મુજબ પ્રતિપાદિત કર્યો છે;

...આ અદાલતે ગિરીજા નંદિની દેવી વિ. બીજેન્દ્ર નંદિની ચૌધરી માં (૧૯૬૭) ૧ એસસીઆર ૯૩:(એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસસી ૧૧૨૪) અવલોકન કર્યું છે કે પુરાવા પર અપીલી અદાલતનું કર્તવ્ય પુરાવાનું પુનઃ વર્ણન કરવાનો કે નીચલી અદાલત દ્વારા આપેલા કારણોને ફરી દોહરાવવાનો નથી; જે અદાલતના નિર્ણય સામે અપીલ છે, તેના દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણો સાથે સામાન્ય સંમતિવ્યક્તિત સામાન્ય રીતે પૂરતી ગણાય છે.

૧૬. તાજેતરના એક નિર્ણયમાં, માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતે “શિવાશરણપ્પા & અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય”, જે.ટી. ૨૦૧૩ (૭) એસ.સી. ૬૬ માં નીચે મુજબ ઠરાવ્યું છે;

તે અપીલી અદાલત સમગ્ર પુરાવાની પુનર્મૂલવણી કરવા સક્ષમ છે, તેમ છતાં, અન્ય કેટલાક સિદ્ધાંતોનું પણ પાલન કરવાનું હોય છે અને એ વાત ધ્યાનમાં રાખવાની હોય છે કે નિર્દોષ છૂટકારો દ્વિગુણ નિર્દોષતાની અનુમાનના સિદ્ધાંતને જન્મ આપે છે.

૧૭. આ રીતે, જો અપીલી અદાલત નીચલી અદાલત દ્વારા આપેલા કારણો અને અભિપ્રાય સાથે સહમત હોય, તો પુરાવાની ચર્ચા આવશ્યક નથી.

૧૮. મેં નીચલી અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલ ચુકાદો અને આદેશનું અવલોકન કર્યું છે. મેં નીચલી અદાલત દ્વારા રજૂ કરાયેલ મૌખિક તેમજ દસ્તાવેજી પુરાવાનું પણ પરિશીલન કર્યું છે અને અપીલકર્તા-રાજ્ય તરફથી વિદ્વાન એ.પી.પી. સુશ્રી ભટ્ટ તથા પ્રતિવાદી-આરોપી તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વકીલ શ્રી પુરોહિત દ્વારા કરવામાં આવેલી દલીલો પર પણ વિચાર કર્યો છે. સમગ્ર પુરાવાનું અવલોકન કરતા, હકીકતોના નિષ્કર્ષમાં હસ્તક્ષેપ કરી શકાય તેમ નથી અને તેને તર્કવિરુદ્ધ કહી શકાય તેમ નથી. વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશના ચુકાદામાં કોઈ ખામી દર્શાવી શકાતી નથી. વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે સમચિત અને પ્રભાવક કારણો આપ્યા છે, વિશેષ કરીને ચુકાદાના પરા-રકમાં, અને અપીલકર્તા તરફથી વિદ્વાન વકીલ શ્રી પુરોહિતે જે નિર્ણયોના સંપૂર્ણ સમુચ્ચય પર આધાર રાખ્યો હતો, જે નિર્ણય દોષસિદ્ધિ કયા

સિદ્ધાંતના આધારે થઈ શકતી હતી તે વિષયને સ્પર્શે છે, તેના આધારે ફરિયાદ પક્ષ વિરુદ્ધ નિષ્કર્ષ આપ્યો છે. કહેવાની જરૂર નથી કે વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે, રેકૉર્ડ પર આવેલી વિસંગતિ અંગે વિચારણા કરતાં, તેને યોગ્ય રીતે ચુકાદામાં ચર્ચી છે અને વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે અતિ વિસ્તૃત રીતે ચર્ચા કરી છે કે કોઈ સ્વીકાર નહોતો. ફરિયાદીની અને પંચ સાક્ષીઓની સાક્ષી નોંધવામાં વિસંગતિ છે. મારા મતે, વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે આરોપીને યોગ્ય રીતે નિર્દોષ છૂટકારો આપ્યો છે. હું પ્રક્રિયાત્મક ખામીમાં ઊંડાણપૂર્વક જતો નથી, પરંતુ વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે ઉદ્દેખિત નિર્ણયો તથા શ્રી પુરોહિતે આધાર મૂકેલ તાજેતરનો નિર્ણય આરોપીના હિતમાં લાગુ પડશે અને આ અદાલત દ્વારા વિદ્વાન નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે લીધેલ દૃષ્ટિકોણ સિવાય અન્ય કોઈ દૃષ્ટિકોણ અપનાવી શકાય તેમ નથી. સર્વોચ્ચ અદાલતના મુરલીધર ઉર્ફે ગીહ્તા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, એઆઈઆર ૨૦૧૪ એસસી ૨૨૦૦, ના ચુકાદામાં અપીલક્ષમ નિર્દોષ છૂટકારાના કેસોમાં હસ્તક્ષેપ માટેના પરિમાણો પુનરોચ્ચારિત કરવામાં આવ્યા છે, તેને આ અદાલતે ધ્યાનમાં લીધા છે, અને તેથી જ્યારે કોઈ માંગણી નહોતી, કોઈ સ્વીકાર નહોતો અને આરોપી વિરુદ્ધ કોઈ પુરાવો નહોતો, ત્યારે વર્તમાન અપીલ ફગાવી દેવાને પાત્ર છે. સર્વોચ્ચ અદાલતના માનનીય ન્યાયાલયના મુરલીધર ઉર્ફે ગીહ્તા અને અન્ય વિ. કર્ણાટક રાજ્ય, એઆઈઆર ૨૦૧૪ એસસી ૨૨૦૦, તેમજ સત્વીર સિંહ વિ. દિલ્લી રાજ્ય શ્રુ સીબીઆઈ,

એઆઈઆર ૨૦૧૪ એસસી ૩૭૯૮, ના ચુકાદાઓથી મારા અભિપ્રાયને વધુ બળ મળે છે.

૧૯. આ અદાલતના ભાનુશંકર પોપટલાલ વિ. ગુજરાત રાજ્યના ફોજદારી અપીલ નંબર ૪૬૩, ૧૯૭૮ના નિર્ણયને ધ્યાનમાં લેતાં, મને વિદ્વાન વધારાના સરકારી વકીલ શ્રીમતી ભદ્ર દ્વારા નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશના ચુકાદાને પલટાવવા કરેલી રજૂઆતોમાં કોઈ વજન દેખાતું નથી. વિવાદિત ચુકાદો પુરાવા અધિનિયમના સિદ્ધાંતો સાથે સુસંગત હોવાથી તેમાં પણ કોઈ ખામી જણાતી નથી. રેકૉર્ડ પર રહેલા દસ્તાવેજ પુરાવા આ અદાલતને નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે લીધેલા નિષ્કર્ષથી ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ અપનાવવા દેતા નથી. વર્તમાન અપીલમાં પણ, નીચલી અદાલતના નિષ્કર્ષને ખંડન કરવા માટે કંઈ રજૂ કરવામાં આવ્યું નથી કે સૂચવવામાં આવ્યું નથી. રેકૉર્ડ પરના પુરાવા પર પણ નજર કરીએ તો, વિદ્વાન વધારાના સરકારી વકીલ આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા આરોપને સાબિત કરવામાં અને આ અદાલતને નીચલી અદાલતના ન્યાયાધીશે લીધેલા નિષ્કર્ષથી ભિન્ન દૃષ્ટિકોણ અપનાવવા પ્રેરવા સમર્થ નથી. તેથી, પુરાવામાંથી જ એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદ પક્ષે પોતાનો કેસ વાજબી સંશયથી પરે સાબિત કર્યો નથી.

૨૦. ઉપરોક્ત વિષયને ધ્યાનમાં લેતાં, હું સુચિત અભિપ્રાય પર છું કે નીચલી અદાલત દ્વારા પ્રતિવાદીને તેમની સામે મૂકવામાં આવેલા આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટકારો આપવો સર્વથા યોગ્ય હતો. મારી દ્રષ્ટિએ, નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધવામાં આવેલા તારણો સર્વથા ન્યાયસંગત અને યોગ્ય છે અને આ તારણો નોંધતી વખતે તેની તરફથી કોઈ પણ ગેરકાયદેસરતા કે ખામી આચરવામાં આવી નથી. તેથી, હું નીચલી અદાલત દ્વારા નોંધાયેલા તારણો, અંતિમ નિષ્કર્ષ અને તેના પરિણામરૂપ નિર્દોષ છૂટકારાના આદેશ સાથે સંપૂર્ણપણે સહમત છું અને તેથી તેમાં હસ્તક્ષેપ કરવા માટે કોઈ કારણ દેખાતું નથી.

૨૧. પરિણામે, વર્તમાન અપીલ આથી રદ કરવામાં આવે છે. પડકારિત ચુકાદો અને નિર્દોષ છૂટકારાનો આદેશ પુષ્ટિ કરવામાં આવે છે. પ્રતિવાદી-આરોપી સામે લગાવવામાં આવેલા તમામ આરોપોમાંથી નિર્દોષ છૂટી ગયેલ ગણવામાં આવે છે. આર અને પી ન્યાયિક અદાલતને પરત મોકલવામાં આવે. જામીન અને જામીનબોન્ડ, જો કોઈ હોય તો, રદ કરવામાં આવે છે. જામીનદાર પણ, જો કોઈ અપાયેલ હોય તો, મુક્ત કરવામાં આવે છે.

(કે.જે. ઠાકર, ન્યાયાધીશ)

માંડોરા

The translation of this judgment has been provided by

M/s Hyperlink E-Solutions Pvt. Ltd.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.